

Kjell Petersson:

Redovisning av samtalsgrupperna om enhet i mångfald

I juni 2003 utgick inbjudan till samtal om enhet i mångfald i Svenska kyrkan. Inbjudan var undertecknad av en förberedelsegrupp med ärkebiskop K G Hammar och biskop Bertil Gärtner i spetsen. Uppdraget kom från Kyrkostyrelsen och bakgrunden var en motion vid kyrkomötet 2001 av Yngve Kalin om minoriteternas fortsatta ställning i Svenska kyrkan. Arbetet i samtalsgrupperna har nu avslutats och grupperna har redovisat sina resultat till Kyrkostyrelsen. Några av redovisningarna har tidigare publicerats i SPT. Redovisningarna är av olika längd och har olika karaktär. Från en grupp, Luleå-gruppen, redovisas personliga rapporter, vilket är mycket värdefullt.

Det som allra först kan konstateras är att man från många grupper uttrycker sin tacksamhet över att ha fått möjlighet att samlas till samtal. Det uttrycks i Uppsala-gruppen på följande sätt:

En gemensam erfarenhet av våra samtal är just samtalets möjlighet att fördjupa samhörighet i Svenska kyrkan. Tystnadens kyrka har ingen livskraft.

Och man avslutar sin redovisning med att uttrycka en förhoppning om ett ”dialogklimat” inom kyrkan, med respekt för olika ståndpunktstaganden. Liknande erfarenheter redovisas från andra grupper. Ifrån Lund heter det t ex att *gruppen har under samtalets gång fått en allt djupare kontakt och upplevt en nära gemenskap. Ingen har lämnats oberörd av samtalen.*

Samtidigt, och det är naturligtvis motsägelsefullt, visar läsningen av de olika gruppernas rapporter att klyftan mellan modernister och traditionalister har vidgats. I varje fall om man jämför med den samtalsomgång som redovisas i dokumentet **Kyrka, ämbete, enhet** från 1993. Då konstaterade samtalsdeltagarna att det fanns en betydande samsyn i kyrko- och ämbetssyn – där man skilde sig åt gällde tolkningarna och konsekvenserna av dessa. Tio år senare är upplevelsen i grupperna att avståndet har ökat.

En av deltagarna i Luleå-gruppen uttrycker skillnaden så: *diskussionerna i gruppen har tydligt visat att vi inte har den gemensamma värdegrunden, när det gäller tolkningen av bibelordet, och ämbetsfrågan är en viktig symbol för det som skiljer oss åt ... Slutsatsen är att vi saknar en gemensam värdegrund, och att det inte hjälper med samtal för att komma till en gemensam uppfattning. Den demokratiska modellen fungerar inte heller, om vi skulle rösta och någon sida finge majoritet, så skulle båda sidor hålla kvar vid sin uppfattning.*

En annan deltagare än ännu tydligare *den stora klyftan ... går mellan en 'konservativ' och en 'öppen' tolkning av kristen tro. Problemet utifrån min horisont är inte en minoritet kvinnoprästmotståndare ... Den konservativa trostolkningen hör ihop med en patriarkal och hierarkisk struktur och den bär vi alla med oss i vårt historiska bagage. Det tänkandet är djupt rotat i oss och att vara med och forma framtidens kyrka utifrån ett icke-patriarkalt tänkande är att tro och se något som vi ännu inte har så många modeller för. Jag tror att vi verkligen står i ett paradigmskifte som påverkar oss och måste påverka kyrkan på djupet om kyrkan ska vara framtidens kyrka.*

Också i Stockholmsgruppen markeras avståndet. Inledningsvis skildras där att flera av de utsedda deltagarna inte ville vara med, eftersom man ansåg ”att samtalen skulle inkräkta på

kvinnans rätt till prästämbetet". Och flera av de som slutligen utsågs har kritiserats för sitt deltagande i samtalen.

Att avståndet mellan de klassiskt troende och modernisterna ökat kan man också se av att man i flera grupper diskuterat möjligheten av att kyrkan verkligen splittras i två eller flera kyrkor. Den utvägen är dock ingen framkomlig väg, enligt grupperna.

Samvetsklausulen

Det som var lösningen vid Kyrkomötet 1958, samvetsklausulen – detta att ingen skulle behöva handla mot sin samvetsbundna övertygelse, nämns över huvud inte i redovisningarna. Tiden för individuella lösningar, lösningar som tar sig uttryck i ett av alla accepterat handlingsmönster, t ex väjningsregler, är klart och tydligt förbi. Den enda individuella lösning som antyds i rapporterna finns hos en av deltagarna från Luleå; han talar om respektprincipen, med innebörden att alla måste handla som det förutsätts enligt Kyrkoordningen, men att man kan respektera att den enskilde prästen tänker annorlunda. Det finns idag ingen individuell lösning, som det gjorde 1958 och tjugofem år framåt.

Ingen tycker dock att nuvarande läge, att *status quo* är bra. Med olika intensitet och olika konkretion framför grupperna att något behöver göras. Ett brett stöd har tanken på att samtalen ska fortsätta. Kanske inte i den form som samtalsgrupperna utgjorde – men ändå fortsätta på något sätt och detta lokalt, på stiftsnivå och nationellt. Så säger t ex Göteborgsgruppen att man särskilt vill lyfta fram

att mångfalden av fromhetstraditioner inom Svenska kyrkan kan ses som en rikedom, att leva i mångfald förutsätter generositet i ord och handling, att vi vill att kyrkostyrelsen fortsätter arbeta med frågor som rör enhet i mångfald.

Det goda samtalet

I nästan alla rapporter betonas att samtalen varit goda i den meningen att deltagarna kommit varandra närmare och fått en större förståelse för varandra. Växjö-gruppen skriver: "*... vi kan inte frångå den som kommit fram till ett annat ställningstagande än vårt eget, en ärlig vilja och ett uppsåt att på bästa sätt gestalta kristen tro och kristet liv i vår tid*". Trots skilda synsätt i många frågor vill man leva tillsammans och skälet till detta är, med Uppsala-gruppens skrivning "*vår gemensamma kärlek till Svenska kyrkan och viljan till ansvarstagande för dess framtid.*" På ett liknande sätt formulerar man sig i Växjö-gruppen: "*Mycket kortfattat kan man konstatera att det som förenar oss är kärleken till och engagemanget i Svenska kyrkan. I Svenska kyrkan har vi vårt andliga hem och där vill vi fortsätta att fira gudstjänst.*

Modeller för samexistens

Om nu ingen föredrar vare sig den gamla modellen för samexistens, samvetsklausulen, eller det läge som råder i dag, ställs frågan om nya modeller för att leva tillsammans inom en och samma kyrkoorganisation. Eftersom individuella lösningar vare sig är möjliga eller fungerar återstår inget annat än att börja tänka i banor av strukturella lösningar. En sådan lösning handlar om att man i kyrkoorganisationen bygger in möjligheten att kunna existera sida vid sida utan att ständigt hamna i konflikt.

Detta finns i *Church of England*. När prästämbetet öppnades för kvinnor skapades också möjligheten för församlingar att genom beslut i kyrkoråden säga att man inte vill att någon kvinnlig präst ska leda gudstjänsterna och att man ställer sig under en särskilt utsedd biskop,

under en *flying bishop*. Den engelska modellen med *flying bishops* nämns i flera tas upp som exempel av flera rapporter. En annan term som används i detta sammanhang är EFS-modell. Ingen av rapporterna är särskilt utförlig när man beskriver möjliga modeller. Allra utförligast har Luleå-gruppen diskuterat olika modeller. Men även i Uppsala- och Växjögrupperna finns formuleringar i denna riktning.

En byggbit i en sådan modell är ett erkännande av de idéer som finns inom Svenska kyrkan, och att dessa rörelser tillerkänns möjlighet att fira gudstjänst i enlighet med sin särskilda spiritualitet. Det finns redan idag sådana ”församlingar”, t ex inom Evangelisk Luthersk Mission – Bibeltrogna vänner och inom Evangeliska fosterlandsstiftelsen. Den andra byggbiten i modellen skulle vara möjligheten att man i dessa rörelser får tillgång till präster som kan ha förtroende för. Det finns ingen möjlighet att utesluta någon ur Svenska kyrkan. Därför måste man ta alla på allvar. De som i traditionerna från de gamla kyrkväckelserna samlas till gudstjänster borde de få möjlighet att låta sig betjäna av präster ur samma tradition.

I Uppsalagrupperna har man – utan att bli enig – talat om

att de som inte bejaktar ordningen med kvinnliga präster borde ... kunna få möjlighet att prästvigas i Svenska kyrkan. De skulle därvid enligt kyrkoordningen dock inte ha rätt att söka och inneha församlingstjänst, för att inte t ex i tjänstekonkurrens stå i vägen för kvinnliga präster. De skulle i stället, utan nya kyrkobilddningar eller kyrkoliknande konstruktioner, och utan ekonomiska anspråk på kyrkan, kunna betjäna de gemenskaper av likasinnade som finns på många håll där deras prästkallelse väckts.

Ett liknande resonemang har förts i Växjö-gruppen:

Förslagets kärna skulle vara möjligheten att få präster till de olika bekännelsegrupperna, på liknande sätt som EFS får präster till sina föreningar. Dessa präster skulle stå utanför kyrkoordningens församlingstjänster, de skulle vara präster i Svenska kyrkan, men utan behörighet att söka församlingstjänst. De skulle tjänstgöra i olika sammanhang inom de olika rörelserna, men inte vara avlönade av systemet. De skulle stå under domkapitlet på samma sätt som EFS-prästerna.

Växjögruppen föreslår också ”att kyrkostyrelsen tar initiativ till att man inom Svenska kyrkan skapar en s k EFS-modell.”

Fortsättningen?

Kyrkomötets uppdrag till kyrkostyrelsen var att kyrkostyrelsen skulle ta initiativ till samtal, som ett led i arbetet på fördjupad delaktighet. Uppdraget gavs under uttrycklig hänvisning till en formulering i *Charta Oecumenica*: ”Vi förpliktar oss till, att vid kontroverser, särskilt när splittring hotar i frågor om tro och etik, söka dialog och samtala om frågorna tillsammans i evangeliets ljus.” I hänvisningen till denna formulering uttalades att samma förpliktelse som Svenska kyrkan gjort till sin i förhållande till andra kyrkor, bör få råda också i de inomkyrkliga relationerna.

En första fas i detta arbete är nu slutförd och kyrkostyrelsen har att ta ställning till hurdan fortsättningen ska bli. Samtalsgrupperna har i sina rapporter sagt två viktiga saker. Det ena är att de samtal som påbörjats genom kyrkostyrelsens inbjudan bör fortsätta på något sätt. Det andra är att till denna fortsättning hör att skapa en – eller kanske flera - modeller för samexistens. Så vitt jag förstår finns det ett starkt intresse från de olika bekännelsegrupperna inom Svenska kyrkan att kyrkostyrelsen så fort som möjligt kommer igång med detta arbete. Det finns också en vilja inom rörelserna att på allt sätt medverka i detta arbete.

Publicerad i Svenska Pastoraltidskrift nr 2 /2006